

INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH

Wykorzystanie teorii odpowiedzi na wiązki zadań (*Testlet Response Theory*) w analizie wyników testów egzaminacyjnych

Przemysław Majkut
Maciej Koniewski
Paulina Skórska

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Wiązka zadań - rdzeń (np. fragment tekstu, wykres, mapa, rysunek lub inny element graficzny, itp.), do którego zadawane są pytania (zadania testowe)

- efektywny sposób na przygotowywanie nowych zadań
- łatwe w administracji testu
- nie są oderwane od jakiegokolwiek kontekstu, jak zadania wielokrotnego wyboru (*multiple choice questions*, MCQ)
- dobrze sprawdzają się w pomiarze procesów umysłowych, wiedzy i umiejętności wyższego rzędu i tych bardziej złożonych
- krótszy czas ucznia potrzebny na zapoznanie się z treścią zadań

Skutki złamania założenia lokalnej niezależności

- zadania zamknięte w wiązkę są ze sobą powiązane – generują wariację wyników testu inną niż związaną z różnicami w poziomie badanej umiejętności (*construct irrelevant variance*, CIV)
- błędne oszacowanie rzetelności i błędów standardowych poziomu umiejętności uczniów (Bradlow, Wainer i Wang, 1999)
- niepoprawne zrównywanie wyników testów (Lee, Kolen, Frisbie i Ankenmann, 2002)
- błędna interpretacja wielkości parametrów dyskryminacji zadań (Wainer i Wang, 2000)
- błędna diagnoza zadań jako niedopasowanych do struktury danych (Marais i Andrich, 2008)

Wiązki zadań w arkuszach egzaminu gimnazjalnego w latach 2004 - 2015

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Część egzaminu	Rok	L. wiązek	L. pytań	Część egzaminu	Rok	L. wiązek	L. pytań
humanistyczna	2004	4	32	matematyka	2012	2	23
matematyczno-przyrodnicza	2004	2	35	j. polski	2012	4	23
humanistyczna	2005	4	34	przedmioty przyrodnicze	2012	7	26
matematyczno-przyrodnicza	2005	7	36	historia i WOS	2012	8	34
humanistyczna	2006	5	27	matematyka	2013	2	23
matematyczno-przyrodnicza	2006	6	35	j. polski	2013	4	23
humanistyczna	2007	4	31	przedmioty przyrodnicze	2013	4	28
matematyczno-przyrodnicza	2007	6	35	historia i WOS	2013	7	33
humanistyczna	2008	5	33	matematyka	2014	2	23
matematyczno-przyrodnicza	2008	7	34	j. polski	2014	4	23
humanistyczna	2009	5	30	przedmioty przyrodnicze	2014	4	28
matematyczno-przyrodnicza	2009	9	37	historia i WOS	2014	5	34
humanistyczna	2010	6	30	matematyka	2015	1	23
matematyczno-przyrodnicza	2010	9	37	j. polski	2015	3	22
humanistyczna	2011	4	30	przedmioty przyrodnicze	2015	4	28
matematyczno-przyrodnicza	2011	8	37	historia i WOS	2015	2	32

Metody zorientowane na wynik:

- sumowanie punktów za zadania w ramach wiązki i tworzenie z nich jednego zadania, tzw. „super zadania” (Bishop i Omar, 2002)
- najczęściej stosuje się jednowymiarowe modele IRT do zadań wielopunktowych (najczęściej *generalized partial credit model*, GPCM; Muraki, 1992)
- pomniejsza pulę zadań, w oparciu o które szacowany jest poziom konstruktu głównego, przez co obniża precyzję jego pomiaru
- nie jest brany pod uwagę wzór odpowiedzi ucznia na zadania składające się na wiązkę (Yen, 1993)

Metody zorientowane na zadanie:

- wprowadzają dodatkowe wymiary (czynniki specyficzne wiązki, testlet factors), które pozwalają modelować wariancję specyficzną dla wiązki zadań równocześnie z wariancją właściwą dla czynnika głównego (Bradlow, Wainer i Wang, 1999; Wainer, Bradlow i Du, 2000)

Metody zorientowane na zadanie: modele *Testlet Response Theory*

- **model podwójnego czynnika** (*bifactor model*; Gibbons i Hedeker, 1992), w którym każde zadanie testowe jest wskaźnikiem konstruktu głównego oraz dodatkowo ładuje jeden ze specyficznych wymiarów reprezentujących wiązkę zadań, do której dane zadanie należy
- **model wiązki zadań** (*testlet model*; Bradlow, Wainer i Wang, 1999) to model podwójnego czynnika mieszanych efektów, w którym ładunki (parametry dyskryminacji) zadań na wymiary specyficzne są zdefiniowane jako proporcjonalne do ładunków tych zadań na konstrukt główny w ramach każdej wiązki zadań (Li, Bolt i Fu, 2006)
- **model z czynnikiem wyższego rzędu** (*higher order factor*, HOF), zadania testowe ładują tylko wymiary specyficzne; korelacje między wymiarami specyficznymi są modelowane przez czynnik wyższego rzędu

- Dla zilustrowania zastosowania modelowania wyników testów za pomocą modeli uwzględniających wiązki zadań, wybrano wyniki części egzaminu gimnazjalnego z historii i wiedzy o społeczeństwie z 2014 r. dla losowej próbki 1000 uczniów , pobranej z ogólnopolskiej populacji 362 752 zdających
- Wybór testu z historii i wiedzy o społeczeństwie był podyktowany faktem, że od 2012 w polskich egzaminach gimnazjalnych w tej części egzaminu występowało najwięcej wiązek zadań
- Test składał się z 33 zadań, z czego 14 tworzyło pięć wiązek:
  - k1: 'z6.1', 'z6.2'; k2: 'z8.1', 'z8.2', 'z8.3';
  - k3: 'z10.1', 'z10.2', 'z10.3';
  - k4: 'z15.1', 'z15.2', 'z15.3';
  - k5: 'z22.1', 'z22.2', 'z22.3'

Decyzja czy modelować wiązki

- Modelowanie efektów wiązek zadań, które są nieistotne sprawia, że model jest niepotrzebnie skomplikowany i zwiększa błędy oszacowań parametrów zadań
- Efekt wiązki zadań jest istotny, gdy złamane jest założenie o lokalnej niezależności w parach lub grupach zadań ujętych w wiązki
- Dlatego, analizę należy rozpocząć od identyfikacji zadań, dla których złamane jest założenie o lokalnej niezależności
- Chen i Thissen (1997) zaproponowali statystykę $LD Xsq$ do detekcji złamania założenia o lokalnej niezależności
- Wartości statystyki powyżej 10 wskazują na złamanie założenia o lokalnej niezależności (Cai, Thissen i du Toit, 2011)
- Statystyki powyżej 10 odnotowano w grupach zadań 'z6.1', 'z6.2'; 'z8.1', 'z8.2', 'z8.3'; oraz 'z22.1', 'z22.2', 'z22.3'
- Spośród pięciu wiązek w teście, zidentyfikowano trzy, w których złamane zostało założenie o lokalnej niezależności

- model Rascha (jednoparametryczny) wiązki zadań (mod1; Wang i Wilson, 2005)
  - model dwuparametryczny podwójnego czynnika (mod2; Reise, 2012)
-
- porównanie między modelem z wszystkimi potencjalnymi wiązkami a modelem z wszystkimi potencjalnymi wiązkami za wyjątkiem jednej wiązki (porównanie „all-but-one”) – odpowie na pytanie czy model uwzględniający wiązki jest lepiej dopasowany do danych?

Wyniki – podsumowanie porównania modeli „all-but-one”

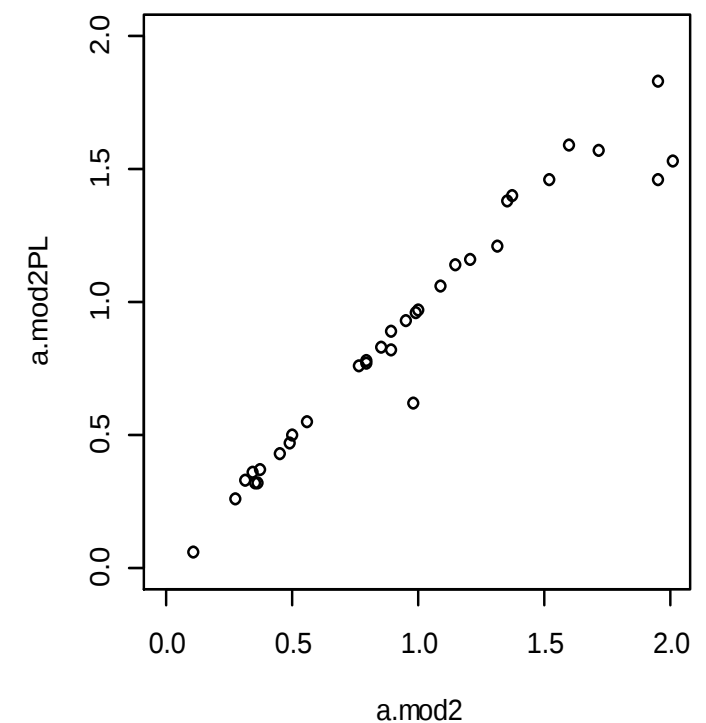
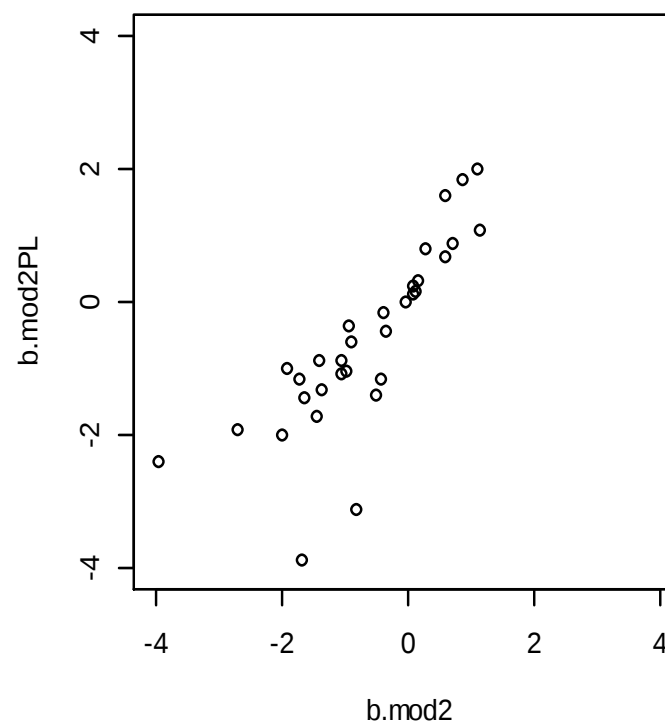
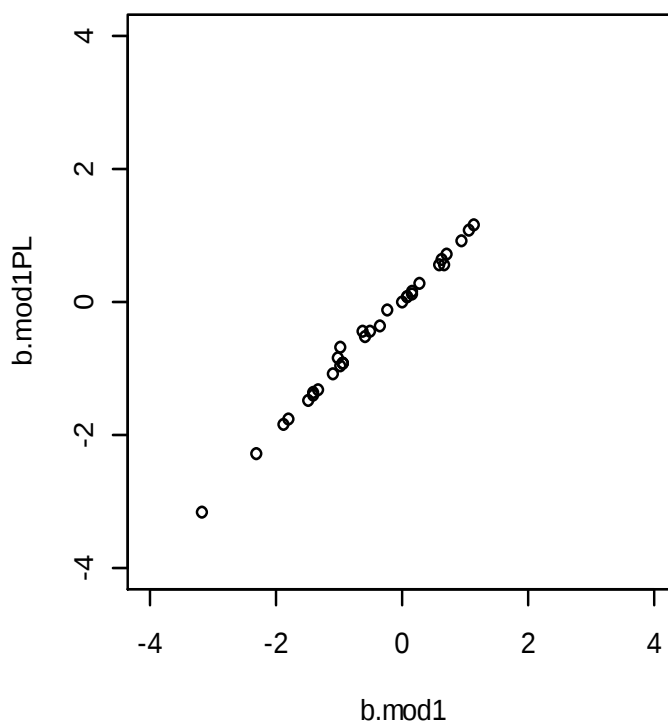
Krótką nazwa modelu	L. parametrów	LL	AIC	SA-BIC	Rzetelność EAP dim1	k1	k2	k5
mod1	37	-18777,6	37629,1	37693,0	0,758	0,283	0,500	0,395
mod1-k1	36	-18791,9	37655,9	37718,1	0,763	nd	0,503	0,406
mod1-k2	36	-18864,2	37800,4	37862,6	0,779	0,292	nd	0,420
mod1-k5	36	-18838,6	37749,2	37811,4	0,755	0,287	0,507	nd
mod2	74	-18477,8	37103,6	37231,5	0,806	0,381	0,473	0,633
mod2-k1	72	-18497,1	37138,3	37491,6	0,807	nd	0,473	0,631
mod2-k2	71	-18573,8	37289,6	37412,3	0,819	0,318	nd	0,628
mod2-k5	71	-18542,5	37227,0	37349,7	0,806	0,361	0,471	nd

- Miary AIC i SA-BIC sugerują, że najlepsze modele to te, które uwzględniają wszystkie trzy wiązki zadań, zidentyfikowane jako istotne za pomocą statystyki LD Xsq
- Żadna z tych wiązek nie powinna być ignorowana

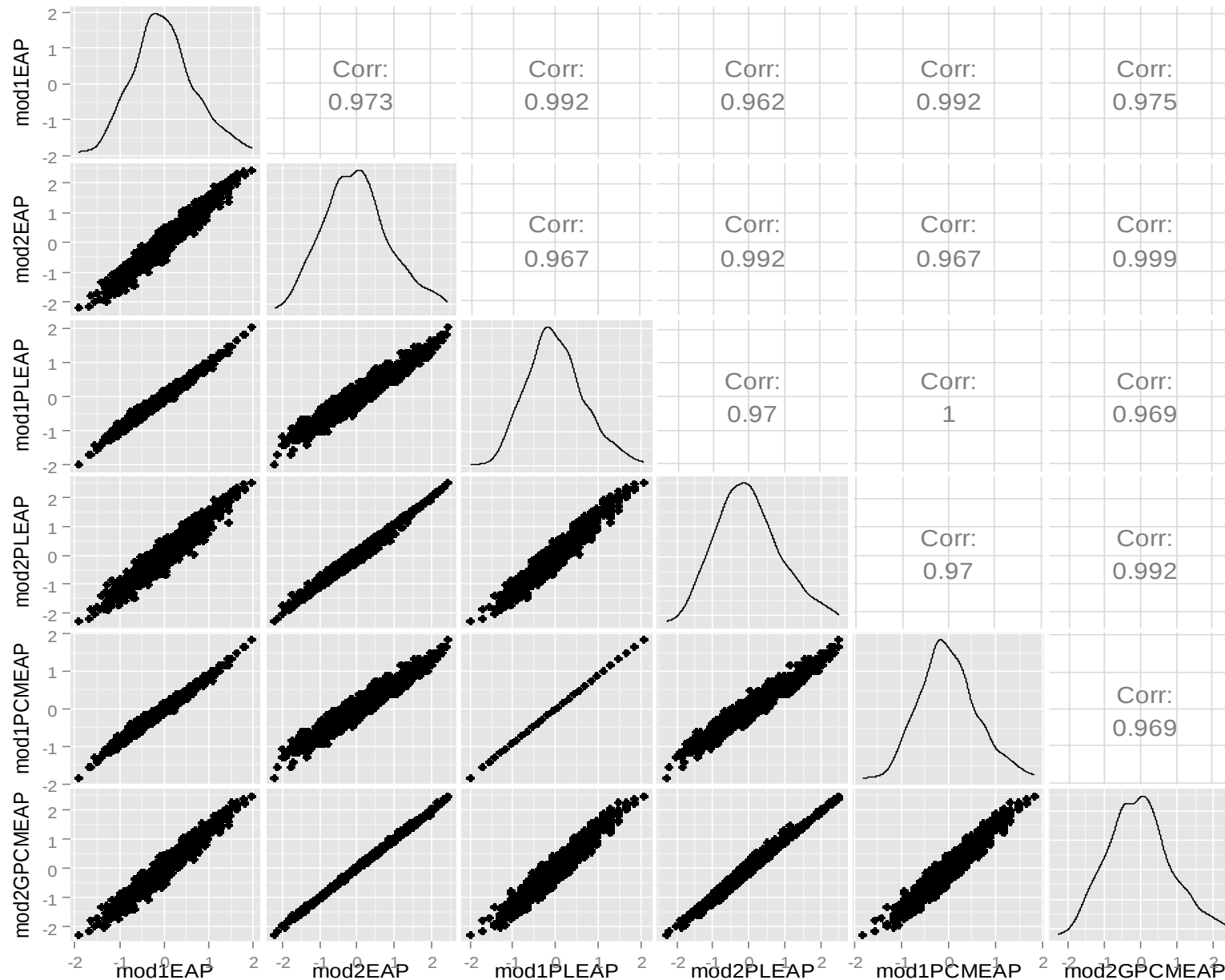
Wyniki – statystyki podsumowania analizowanych modeli

Krótką nazwa modelu	Opis modelu	L. par.	LL	AIC	SA-BIC	Rzeteln ość EAP dim1	k1	k2	k5
mod1	model Rascha wiązki zadań	37	-18777,6	37629,1	37693,0	0,758	0,283	0,500	0,395
mod1PL	klasyczny model Rascha	33	-18948,2	37964,4	38023,3	0,778	nd		
mod1PCM	klasyczny <i>Partial Credit Model</i>	30	-17451,9	34971,7	35030,6	0,759			
mod2	model dwupar. podwójnego czynnika	74	-18477,8	37103,6	37231,5	0,806	0,381	0,473	0,633
mod2PL	klasyczny model dwuparametryczny	66	-18655,3	37442,7	37557,0	0,820	nd		
mod2GPCM	klasyczny <i>Graded Partial Credit Model</i>	60	-17183,8	34489,5	34595,1	0,759			

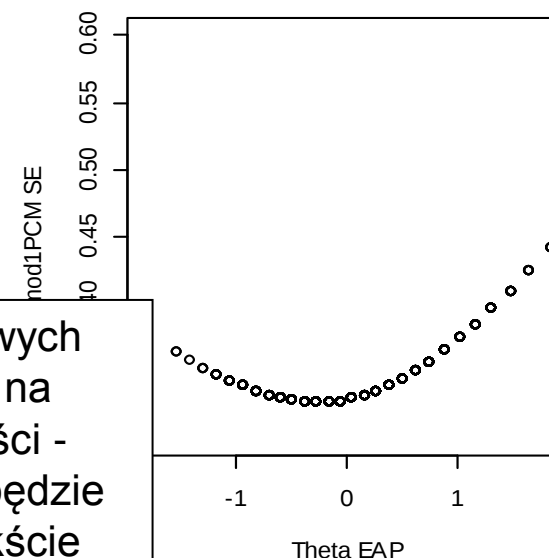
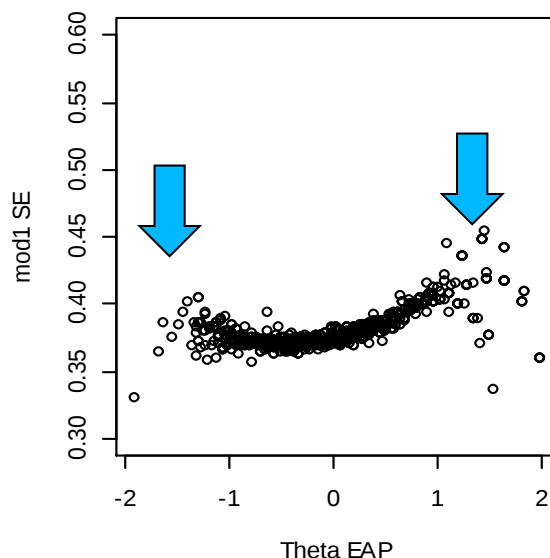
- Porównanie parametrów trudności:
  - w modelu Rascha wiązki zadań vs. modelu 1PL (Wykres 1);
  - w modelu podwójnego czynnika vs. modelu 2PL (Wykres 2);
- oraz porównanie parametrów dyskryminacji w modelu podwójnego czynnika vs. modelu 2PL (Wykres 3)
- Na Wykresie 2 nie umieszczono parametru b dla zadania z22.3, który w modelu 2PL wyniósł 8,912, a w modelu podwójnego czynnika 4,467
- Użycie klasycznego modelu IRT prowadziło do wniosku, że zadanie to jest dwukrotnie trudniejsze niż pozwala stwierdzić model wiązki zadania

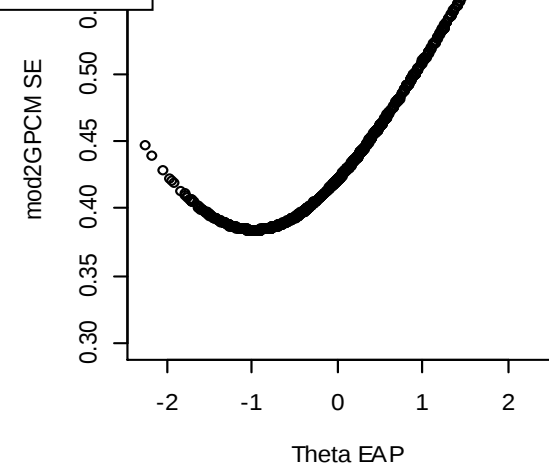
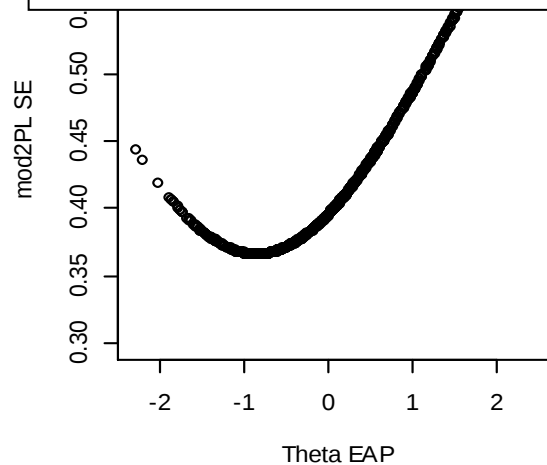
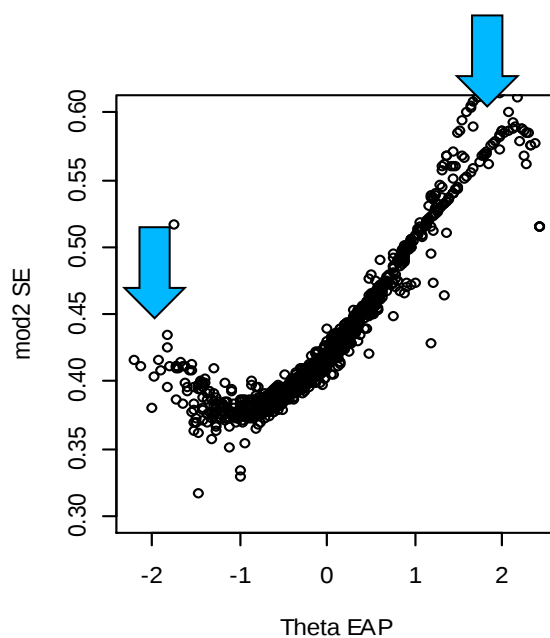
Rozkłady umiejętności uczniów i ich korelacje w zastosowanych modelach

Oszacowania błędów standardowych i parametrów uczniów w analizowanych modelach

Obniżenie błędów standardowych dla uczniów znajdujących się na krańcach rozkładu umiejętności - wybór modelu wiązki zadań będzie miał więc znaczenie w kontekście zwiększenia precyzji oszacowań umiejętności uczniów o najwyższych i najniższych umiejętnościach

INSTYTUT BADAŃ EDUKACYJNYCH

Dziękuję za uwagę!

p.majkut@ibe.edu.pl

m.koniewski@ibe.edu.pl

p.skorska@ibe.edu.pl

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

IBE

INSTYTUT
BADAŃ
EDUKACYJNYCH

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

